

The evaluation of a school according to supervision reports within the process¹

Denetim raporlarına göre bir okulun süreç içerisinde değerlendirilmesi

Mustafa Yavuz²
Deniz Gülmez³

Abstract

The purpose of the study is to evaluate the supervision reports written on the basis of primary school supervisors' supervision in a primary school. The sample consists of supervision reports of a primary school which was a middle school before 1997 in Konya/Meram. A case study design was used. Data was obtained through document analysis of qualitative research techniques. Documents consist of reports written by primary supervisors between the years of 1965-2008. The data were analyzed by content analysis. Content analysis was done according to phases as 1) Coding the data 2) Finding themes 3) Organizing the codes and themes 4) Commenting the findings. Reports that written by supervisors between 1965-2008 were coded by year. Coded reports split up themes using content analysis. According to the results, supervision reports divided into five themes: physical condition, education-instruction, account-belongings, school-environment relationship and school management.

Keywords: Supervision; Supervisors; Supervision Reports.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Araştırmanın amacı, müfettişlerin bir ilköğretim okulunda yaptıkları denetime dayalı olarak yazdıkları denetim raporlarının değerlendirilmesidir. Çalışma grubu Konya ili Meram ilçesinde yer alan 1997'den önce ortaokul olan bir ilköğretim okulunun denetim raporlarından oluşmaktadır. Veriler, nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi, mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak sistemli incelenmesi şeklinde ifade edilmektedir. Dokümanlar, Konya'daki müfettişlerin 1965-2008 yılları arasında yazdıkları raporlardan oluşmaktadır. Veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada içerik analizi (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi ve (4) bulguların yorumlanması aşamalarına göre yapılmıştır. Müfettişler tarafından 1965-2008 yılları arasında yazılan raporlar yazıldığı yıla göre kodlanmıştır. Kodlanan raporlar içerik analizi ile temalara ayrılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, denetim raporları fiziki durum, eğitim-öğretim, hesap-aynıyat, okul-çevre ilişkileri ve okul yönetimi olmak üzere beş temaya ayrılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Denetim; Müfettiş; Denetim Raporları.

¹ This article is presented as oral presentations at the V International Participatory Congress on Education Supervision.

² Assoc. Prof., Necmettin Erbakan University, Faculty of Education, Educational Sciences, mustafayavuz@konya.edu.tr

³ Res. Assist., Necmettin Erbakan University, Faculty of Education, Educational Sciences, dderinbay@konya.edu.tr

1. Giriş

Okullarda verilen eğitimin niteliğinin geliştirilmesinde denetim önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle ülkemizde de eğitim sistemi içerisinde bir denetim alt sistemi oluşturulmuş ve yasal düzenlemelerle görev ve yetkileri belirlenmiştir. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde “Kurum teftişi, kurumların sistemindeki yeniliklerin ilgili kurumlara iletilmesi, kurumun çalışmalarını güçleştiren veya zayıflatan nedenlerin belirlenmesi, gerekli önlemlerin yerinde ve zamanında alınması, kurumun amaçlarını gerçekleştirmede insan ve madde kaynakları ile bunlardan yararlanılma durumunun gözlenerek yerinde ve etkili bir biçimde kullanılmasının sağlanması, eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin geliştirilmesi, öğretme-öğrenme ve yönetim sürecinin etkili duruma getirilmesi için objektif verilere, yasa, tüzük, yönetmelik, genelge emir ve kararlara dayalı olarak gözlenmesi, kontrol edilmesi ve ölçütlere göre değerlendirilerek geliştirilmesidir.” şeklinde açıklanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2001). Rehberlik ve Denetim Başkanlığı’nın 2015 yılında yayınladığı İlkokul/Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberinde ise denetim; “Genel olarak kamuda, özel ve tüzel kişiliği bulunan kurum ve kuruluşlarda yapılmakta olan işlerin; kaynak, imkan ve şartlar dikkate alınarak, yasal çerçeve ile belirlenen amaç, öngörülen temel ilke ve hedeflere uygunluğunu, doğruluğunu, düzenliliğini, verimliliğini, ekonomikliğini, etkinliğini; objektif, geçerli, güvenilir ölçütlere göre karşılaştırma yapabilme, ulusal standartlara ve planlanan esaslara göre durumunu ortaya koyma, giderilebilir eksiklikler için rehberlikte bulunma, değişim ve gelişim için misyon ve vizyon kazandırmaya ilişkin öneriler getirme sürecidir.” biçiminde tanımlanmıştır (MEB, 2015). Yakın zamanda ve son yıllarda okul denetiminin artan rolü doğrultusunda farklı eğitim sistemlerindeki denetimin etkilerine olan akademik ilgi yenilenmiştir (Penninckx, Vanhoof, De Maeyer, & Van Petegem, 2015). İngiltere ve Hollanda’da okul denetimleri okulların ve öğretmenlerin değerlendirilmesi ve hesap verebilirliğe odaklanırken, Almanya’da bütün federal devletler her şeyden önce okulların daha da gelişmesine ivme kazandırmak amacıyla kalite geliştirmenin bu yönü okul denetim prosedürlerinin önceliğini oluşturmaktadır. Her iki ülkede de okul denetim raporları genellikle bu nedenle yayınlanmaktadır. Böylece aileler, öğrenciler ve genel olarak halk belirli bir eğitim kurumunun durumu hakkında bilgilendirilir (Dederling, 2015).

Türkiye’de ilköğretim kurumlarının amaçları Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde belirlenmiştir. Kurumların rehberlik ve denetiminin genel amaçlarından olan “Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak, kurum amaçlarının gerçekleştirilmesinde yönetici, öğretmen ve diğer personelin çalışmalarını yönlendirmektir” (MEB, 1992). Bu durum ilköğretim kurumlarının amacı ile eğitim sürecinin bir parçası olan denetim arasındaki uyuma işaret etmektedir. Türkiye’de olduğu gibi başka ülkelerde de kurum denetimi yapmanın amaçları vardır. İngiltere’de okul denetiminin amacı, okulun etkililiği için bağımsız bir dış değerlendirme ve gelişimi için ne yapması gerektiğine dair bir gösterge sağlamaktır (The Office for Standards in Education, Children’s Services and Skills [Ofsted], 2013). İskoçya’da denetim ve değerlendirmelerin asıl amacı, tüm İskoç öğrenciler için çıktılarını iyileştirmektir ve bu amacı gerçekleştirmek için devlet güvencesi ve hesap verilebilirlik sağlama, ulusal politika bilgilendirmesi ve etkili uygulamaları teşvik etme (destekleme) gibi üç stratejik hedef belirlemişlerdir (Her Majesty’s Inspector of Education [HMIE], 2011). Dubai Denetim El Kitabında (2012-2013) yer alan denetimin misyonu, Dubai eğitim kalitesinin bağımsız, kapsamlı ve güvenilir değerlendirmesini sağlayarak eğitim çıktıları ve velilerin okul seçiminin iyileştirmesine katkıda bulunmak olarak belirtilmiştir. Hollanda Eğitim denetiminin amacı ise, eğitim kurumlarının kalitesini korumak ve iyileştirmek için onları teşvik etmektir (The Dutch Inspectorate of Education, 2012). Ülkelerin eğitim kurumlarını denetim amaçlarına bakıldığında okulları geliştirme ve iyileştirmeye önem verildiği ön plana çıkmaktadır.

Öğretmen açısından denetimin amacı, öğrenci öğrenmesini en yüksek düzeye çıkarmak iken, yönetici açısından okulda neyin yanlış olduğunu bulmanın bir yolu olarak görülmektedir. Denetimin gerçek amacı, insanın sahip olduğu ve üzerine inşa edeceği güçlü yönlerini bir şekilde tanımlamak

olmalıdır (Daresh, 2001). Oliva ve Pawlas'a (2001) göre 'Denetim gerekli midir' sorusunu sormak ve bu soru üzerinde çok düşünmeye gerek yoktur. Denetimi sorgulamanın başka bir yolu da 'Müfettişler olmadan yapabilir miyiz?' sorusuna cevap vermektir. Müfettişler, mevcut eğitim yapısı içinde bir ihtiyacı karşılayan ve amaca ulaşmak için çalışan kimselerdir (Oliva & Pawlas, 2001). Denetim bir taraftan var olan durumu tespit ederken, diğer taraftan kurumu ve personeli geliştirmeye yönelik bir faaliyet alanı olduğundan eğitim kurumlarının denetimden ve müfettişten vazgeçmesinin doğru olmayacağı düşünülmektedir.

Çağdaş yönetimin bir aracı olarak denetimin amacı, örgütün verimliliğini artırmaktır. Bu yaklaşımla tanımlandığında müfettişin rolü, kurumun amaçlarına ulaşılmasına katkıda bulunmak ve ulaşılan düzeyin kesintisiz yükseltilmesi çalışmalarına katılmaktır denebilir (Açıklan, 1992). Başar (2000), müfettişin rollerini görev boyutu, süreç boyutu, davranış boyutu ve rol boyutu olmak üzere dört grupta toplamıştır. Müfettişin görev boyutu, denetim, araştırma ve soruşturmayı; süreç boyutu, durum saptama, değerlendirme, düzeltme-geliştirme etkinliklerini; davranış boyutu, güdüleme, yol gösterme, değerlendirme, yargılamayı; rol boyutu ise, liderlik, yöneticilik, eğiticilik, araştırmacılık, soruşturmacılık gibi etkinliklerini kapsamaktadır. Eğitim sisteminde müfettişlerin görevlerini yerine getirebilmeleri ve rolleri oynayabilmeleri için aranılan yeterlikleri kazanmış olmaları gerekir. Müfettiş belirlenen görevleri yerine getirirken her biri birer yeterlik alanı olabilen yöneticilik, liderlik, öğreticilik, rehberlik, araştırma uzmanlığı ve sorgu yargıçlığı rollerini oynaması beklenir (Taymaz, 2005). Müfettişler okulun işleyişinin kalitesinden bütünüyle sorumludur ve müfettişlerden okul müdürü olarak; bir sınıf öğretmeni olarak; öğretmene bir rehber ve danışman olarak; okul, toplum ve yönetim arasındaki bağlantı sağlayan kişiler olarak; okul işleyişinin temel düzenleyicisi olarak; yönetici ve akademik planlayıcı olarak altı temel rolü oynaması beklenir (Govinda & Tapan, 1999). Müfettişlerin oynadıkları roller bölgeden bölgeye ve ülkeden ülkeye değişmektedir. Oliva ve Pawlas'a (2001) göre müfettişler düzenleyici, danışman, grup lideri ve değerlendirici rollerini yerine getirirler. Wiles ve Bondi (1996) ise müfettiş rollerini eğitim uzmanı, insan ilişkileri personeli, personel geliştirici, yönetici, değişim yöneticisi ve değerlendirici olarak ifade etmiştir.

Tablo 1. Müfettişlerin Temel İşlevleri

Temel işlevler	Alan					
	Pedagojik			Yönetsel		
	Odak					
	Öğretmen	Okul	Sistem	Öğretmen	Okul	Sistem
Kontrol	X	X	X	X	X	X
Destek	X	X	X	X	X	X
Bağlantı birimi		X			X	

Kaynak: UNESCO, 2007'den değiştirilerek alınmıştır.

UNESCO'nun yayınladığı denetçilerin rolleri ve işlevleri konulu raporunda (Tablo 1) denetim personelinin üç temel işlevi; kontrol ve değerlendirme, destek ve tavsiye verme ve bağlantı birimi olarak rol oynama şeklinde belirtilmiştir. Pedagojik ve yönetsel olarak adlandırılan iki uygulama alanına sahip bu rolleri ayırt etmek kolay değildir. Müfettişler, bireysel öğretmen üzerine ya da tüm okul üzerine odaklanabilir ve bütün olarak sistemi denetlemede önemli bir rol oynarlar (UNESCO, 2007). Okul denetimi süreci belli aşamalardan oluşmaktadır. Bir ön toplantı aracılığıyla öğretmen ve müfettiş arasında mesleki ilişkinin kurulması ile başlar, öğretmen ve müfettişin öğretmenin mesleki gelişim ihtiyaçlarını belirlemesi ve sonraki adımlar için karar vermesi ile devam eder. Sınıf ziyaretinden önce ön görüşme yapılır ve sonrasında güçlü ve zayıf yönleri belirlenerek sonraki adımlar belirlenir. Öğretim yılı sonunda, öğretmenlerin yaptıkları işleri içeren bir portfolyo hazırlamaları gerekir. Denetim sürecinin tüm aşamaları formlar ve gözlem araçları kullanılarak müfettişler tarafından belgelenir (Nabhani, Bahous ve Sabra, 2015).

Türkiye’de denetim görevini tamamlayan müfettişler denetim defterine denetim tebliğini yazarlar. Denetim tebliğlerinden süreç içerisinde müfettişlerin öne çıkardığı konuların nasıl değiştiği, yıllara göre hangi sorunları gündeme aldıkları, Türk Eğitim Sisteminde oluşan değişikliklerin denetim raporlarına nasıl yansıtıldığına anlaşılabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın amacı, ilköğretim müfettişlerinin bir ilköğretim okulunda yaptıkları denetime dayalı olarak yazdıkları denetim raporlarının değerlendirilmesidir.

2. Yöntem

2.1. Araştırma modeli

Bir ilköğretim okulunun denetim raporlarının incelenmesine yönelik bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden ‘durum çalışması deseni’ kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan ve durumları çok yönlü, sistemli ve derinlemesine inceleyen görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Durum çalışması, durumun sınırlanması, araştırma olgusunun belirlenmesi, veri setinin araştırılması, bulguların oluşturulması, yorumların yapılması ve sonuçların yazılması aşamalarını içerir (Denzin ve Lincoln, 2003). Bu çalışmada durum çalışmasının aşamaları izlenmiştir. Öncelikle durum bir okul ile sınırlandırılmıştır. Araştırma olgusu denetim raporları olarak belirlenmiştir. Veri setinin araştırılması aşamasında okula ait denetim defteri incelenmiştir. İncelemeler sonunda bulgular oluşturularak, bu bulgular ışığında yorumlar yapılmış ve sonuçlar yazılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu Konya ili Meram ilçesinde yer alan 1997’den önce ortaokul olan bir ilköğretim okulunun denetim raporlarından oluşmaktadır. MEB (1998) Teftiş Kurulu Başkanlığı inceleme ve değerlendirme biriminin çalışma esas ve usulleri hakkındaki yönergede rapor; müfettiş ve müfettiş yardımcılarının, denetim hizmetleri çalışmaları sonucunda düzenledikleri rapor, fezleke ve suç duyurularını ifade etmektedir. MEB (2015) Rehberlik ve Denetim Başkanlığı İlkokul/Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberinde ise rapor, “Maarif müfettişlerinin, rehberlik ve denetim raporlama standartlarına göre düzenlediği rapordur. Çalışmada okulun denetim defterine müfettişler tarafından yazılmış olan 25 rapor 1965–2008 yıllarına aittir.

2.3. Verilerin Toplanması

Veriler, nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi, mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak sistemli incelenmesi olarak ifade edilmektedir. Başarılı bir doküman incelemesinin temel şartı, konuya ilişkin belgelerin bulunması, incelenmesi ve belli durum ya da görüşleri ortaya çıkartacak bir senteze varılabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılabilmesidir (Karasar, 2007). Doküman incelemesinde Yıldırım ve Şimşek (2006) tarafından belirtilen aşamalar dikkate alınmıştır: (1) dokümanlara ulaşılmıştır, (2) orijinalliği kontrol edilmiştir, (3) dokümanlar anlaşılabilir, (4) veriler analiz edilmiş ve (5) veriler kullanılmıştır. Araştırmanın dokümanları, müfettişler tarafından 1965–2008 yılları arasında yazılan raporlardan oluşmaktadır. Raporlar için okulun denetim defterine ulaşılmış ve belirtilen yıllar arasındaki raporlar incelenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Doküman analizi yaklaşımlarından birisi içerik analizidir. İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri belli kavram ve temalar çerçevesinde bütünleştirerek, okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlemek ve yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Bu çalışmada; analiz işlemleri, içerik analizi için Yıldırım ve Şimşek (2006) tarafından belirtilen (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi ve (4) bulguların yorumlanması aşamalarına göre yapılmıştır. Müfettişler tarafından 1965 – 2008 yılları arasında yazılan raporlar öncelikle düzenlenmiştir. Her bir rapor yazıldığı yıla göre kodlanmıştır. Kodlanan raporlar içerik analizi ile temalara ayrılmıştır.

2.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik, araştırma sonuçlarının inandırıcılığını sağlamak ve artırmak için gereklidir. Nitel bir çalışmada toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve sonuçlara nasıl ulaşıldığının açıklanması geçerliğin ölçütleri arasındadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada, sonuçların geçerliğini sağlamak için; veriler ayrıntılı bir şekilde rapor edilmeye ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı ayrıntılı şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmada güvenilirlik, bir araştırmadan elde edilen sonuçların farklı araştırmacılar tarafından da elde edilmesi şeklinde yorumlanmıştır (Marvasti'den aktaran Yıldırım, 2010). Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için denetim raporları araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiş ve üzerinde uzlaşılan tema ve kategorilere yer verilmiştir.

3. Bulgular

İçerik analizi sonucunda elde edilen temalar ve bu temalarla ilgili denetim raporlarından yapılan birebir alıntılara yer verilmiştir.

3.1. Fiziki durum: Temizliğe verilen önem, mevzuata uygun sivil savunma, bahçe düzeni ve bahçe duvarının önemi.

İncelenen denetim raporlarına göre okulların fiziki durumlarında sivil savunma ile ilgili önlem alınmanın üzerinde durulduğu ve fiziki durumun genel olarak yeterli bulunduğu belirtilmiştir.

3.1.1. Temizlik: Bu kategoride okulların denetimi sırasında temizlik durumlarına dikkat edildiği ve raporlarda yer aldığı görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1965): “Yeni açılmış olan okulun temizliği ve düzeni iyi bulunmuştur.”

(2008): “Personel ve öğrenci tuvaletlerinde su ve sıvı sabun bulundurulduğu, lavabo, tuvalet ve diğer bölümlerin genel tertip, düzen ve temizliğin sağlandığı görülmüştür. Öğrenci tuvaletlerinde oluşan kokuyu gidermeye yönelik önlemlerin alınması ve sabunluklara sıvı sabun takviyesinin yapılması gerekmektedir.”

3.1.2. Sivil savunma: Bu kategoride okulların denetimi sırasında sivil savunma ile ilgili hazırlıklara değinildiği belirtilmiştir. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Yangın söndürme yönetmeliği göz önünde bulundurulmak suretiyle, yeniden teşkil edecek yangın söndürme ekiplerince yangın söndürme provalarına girişilmesi ve mevcut yangın söndürme araçlarının kimyasal yangın söndürücülerle takviye edilmesi gerekmektedir.”

(2005): “Sivil savunma ve yangından korunma önlemlerinin ilgili mevzuatları çerçevesinde alınması (Sivil savunma planının hazırlanması ve Yangın tüplerinin periyodik bakımlarının yaptırılması) gerekmektedir.”

3.1.3. Bahçe: Bu kategoride okul bahçelerinin durumunu dikkate alarak denetim raporlarında belirttikleri görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1993): “Okul, bahçe, tesislerin bakımı ve kullanma durumunun iyi olduğu müşahade edilmiştir.”

(2006): “Oyun alanı olarak okul bahçesinin kullanıldığı, okul bahçesinde bayrak direğinin bulunduğu, bahçenin ağaçlandırıldığı görülmüştür. Ancak okul bahçesindeki ek inşaat çalışmasından dolayı öğrencilerin güvenliği açısından gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.”

3.2. Eğitim-öğretim: Ders planlarının önemi, sınıf ortamının eğitim-öğretime hazır olması, amaca uygun yöntem ve teknik seçimi, ölçme ve değerlendirmede güvenilirlik, öğrenciyi tanımının ve başarısız ve özel eğitime muhtaç öğrencilere yönelik rehberliğin önemi, kütüphanenin etkili kullanımı, eğitsel kol faaliyetlerine öğrencinin etkin katılımının sağlanması, Türk Eğitim sisteminin amaçlarına yönelik eğitim.

İncelenen denetim raporlarına göre okulların eğitim-öğretim çalışmalarında derslerle ilgili planların yapılması, kullanılan yöntem ve tekniğe, eğitsel kol ve rehberlik çalışmalarına daha çok önem verildiği ve genel olarak amacına uygun bulunduğu ifade edilmiştir.

3.2.1. Planlama: Bu kategoride eğitim öğretim çalışmalarında genellikle plan yapmaya dikkat edildiği ve raporlarda ele alındığı görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Yıllık ders dağıtım planlarında verilecek ev ödevleri, yapılacak inceleme gezileriyle deney ve gözlemlerin belirtilmesi, yapılan deney ve gözlemlerle ilgili raporların hazırlanarak hafta sonlarında idareye verilmesi gerekmektedir.”

(2006): “Öğretmenler tarafından İlköğretim Okulu Ders Programları doğrultusunda Ünitelendirilmiş yıllık ve ders planlarının hazırlanması ve uygulanması için gereken gayretin gösterildiği görülmüştür. Ancak, okul idarecilerinin derslerine planlı şekilde girmesi, ders planlarını yanlarında bulundurmaları gerekmektedir. Tüm derslerde öğrenci seviye farklılıklarına günlük planlamalarda yer verilmesi ve etkinliklerin buna göre planlanması gerekmektedir.”

3.2.2. Ortam: Bu kategoride müfettişlerin okulların eğitim öğretim ortamlarına dikkat ettiği görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1984): “Fen Bilgisi laboratuvarının derslik kısmının tertip ve düzenine gerekli titizlik gösterilmiştir.”

(2005): “Dersliklerde etkinlik köşelerinin yeni programlar da dikkate alınarak düzenlenmesi, (6-7-8. Sınıflar) Bu sınıflar için gerekli panoların oluşturulması gerekmektedir.”

3.2.3. Yöntem ve teknik: Bu kategoride öğretmenlerin uygun yöntem ve teknik kullandıkları ve müfettişlerin bazı önerilerde bulunduğu söylenebilir. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1967): “Öğretmenlerin derslerin mahiyetine göre gerekli öğretim metotlarını uyguladıkları, okulda ve kendilerinde bulunan ders araç ve gereçlerinden faydalandıkları öğrencilerini yetiştirmek için ellerinden geldikleri kadar gayret ettikleri görülmüştür.”

(2006): “Derslerin işlenişinde öğrencilere kazandırılması gereken bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması yönünde gayret gösterildiği görülmüştür. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygun olarak konuların ve etkinliklerin işlenmesi, öğrencileri ezbere sevk eden yöntemlerinin değiştirilmesi, bilginin öğrenci tarafından fiziksel, sembolik, sosyal olarak yapılandırıldığının bilinci ile hareket edilmesi ve kavram haritalarına yer verilmesi gerekmektedir.”

3.2.4. Ölçme ve değerlendirme: Bu kategoride ölçme değerlendirme ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1989): “Sınav soruları cevap anahtarlarındaki ayrıntılı not bareminin daha dikkatli hazırlanması, notların bu bareme göre verilmesinde titizlik gösterilmesi gerekmektedir.”

(2008): “Sonuç değerlendirmesi yanında süreç değerlendirmesine de gereken önem ve ağırlığın verilmesi, İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün 10.01.2008 tarih ve 443 sayılı genelgesi doğrultusunda verilen proje ve performans görevlerinin, programlarda belirlenen ölçme ve değerlendirme ölçütleri doğrultusunda nota dönüştürülmesi ve kullanılan dokümanların dosyalanarak muhafaza edilmesi gerekmektedir.”

3.2.5. Rehberlik çalışmaları: Bu kategoride okulda yapılan rehberlik faaliyetlerinin gözden geçirildiği ve önerilerde bulunulduğu görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerini yakinen tanıdıkları, onların çeşitli problemlerini halletmek için gayret gösterdikleri müşahade olunmuştur. Sınıf öğretmenleri tarafından yapılan

rehberlik ve müşahedelerin, pedagojik kurallar içinde kayda dayandırılmak suretiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir.”

(2004): “Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile ilgili rehberlik çalışmalarının amacına uygun yürütülmesi ve çalışmaların belgelendirilmesi tavsiyelerimiz ile çalışmalarınızda başarılar dileriz.”

3.2.6. Kitaplık- Kütüphane: Bu kategoride okulda ve sınıflarda kitaplık olma durumları incelemiştir. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Sınıf kitaplıklarından öğrencilerin idare yoluyla faydalandıkları görülmüştür.”

(2008): “Okul Kütüphanesi ve sınıf kitaplıklarının faaliyete geçirildiği, okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik kurumca okuma saatlerinin belirlendiği ve belirlenen bu saatlerde okuma faaliyeti yapıldığı görülmüştür.”

3.2.7. Eğitsel Kol Çalışmaları: Bu kategoride okulda yapılan eğitsel kol faaliyetlerinin yapıldığı ve önem verildiği belirtilmiştir. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Eğitsel kolların yaptığı çeşitli faaliyetlerle öğrencilerin aktif duruma getirildiği; temsil, anma günleri, münazara, bilgi yarışmaları, sportif faaliyetler ve müzik çalışmaları ile öğrencilerin boş zamanlarının değerlendirildiği memnuniyetle görülmüştür.”

(2006): “Kulüplerin yıllık çalışma programlarının onaylanarak dosyalanması ve faaliyetlerin okul yönetimince denetlenmesi, spor kolu ile ilgili iş ve işlemlerin yönetmeliği doğrultusunda sürdürülmesi gerekmektedir.”

3.2.8. Eğitimin amaçları: Bu kategoride okuldaki uygulamaların Türk Milli Eğitimin amaçları ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı yürütüldüğü belirtilmiştir. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1983): “Fizyolojik özürli öğrencilerin topluma kazandırılmasına ilişkin kararlar alınması, bu kararların uygulama alanındaki durumunun incelenip görüşülmesi, Atatürk ilkeleri ve Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda görüşmelere daha sık yer vermek suretiyle kavratılması hususunun yeterince işlenmesi gerekmektedir.”

(1996): “Okul Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda İlköğretim Kurumları Amaçları gerçekleştirilmeye çalışılmakta olduğu gözlenmiştir.”

3.3. Hesap-aynıyat: okulun gelişiminde koruma derneğinin önemi, hesap-aynıyat işlerinin mevzuata uygunluğu.

İncelenen denetim raporlarına göre hesap ve aynıyatla ilgili işlerin genellikle mevzuata uygun yürütüldüğü görülmüştür.

3.3.1. Koruma derneği: Bu kategoride okul koruma derneği çalışmaları müfettişler tarafından incelenmiş ve yaptıkları çalışmalar verimli bulunmuştur. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Okul Koruma Derneğinin faaliyetleri ile okulun gelişmesindeki rolünün iyi olduğu müşahede olunmuştur.”

(1994): “Okul Koruma Derneğinin kurulduğu, faaliyetlerini çevrenin okula katkılarını sağlayacak şekilde yürüttükleri müşahede ve tespit edilmiştir.”

3.3.2. Tutulacak defter ve dosyalar: Bu kategoride okulun hesap ve aynıyat işlerinin uygun bir şekilde yapıldığı ve okulun demirbaş eşya defterinin titizlikle incelendiği görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1967): “Hesap ve aynıyatla ilgili defter, dosya, kayıt belge ve çizelgelerin mevcut olduğu, harcamaların mevzuata uygun yapıldığı, müsbet evrak örnekleriyle bordro örneklerinin dosyalarda düzenli ve imzalı olarak saklandığı giderlerin ait olduğu defterlere işlendiği anlaşılmıştır.”

(2004): “C demirbaş defterinin onay alınarak yenilenmesi, üzerinde numarası olmayan eşyalara numara verilmesi tavsiyelerimiz ile çalışmalarınızda başarılar dileriz.”

3.4. Okul-Çevre İlişkileri: okul-çevre iletişimde etkililiğin sağlanması.

İncelenen denetim raporlarına göre okulun çevresi ile ilgilendiği ve ilişkilerinin iyi olduğu belirtilmiştir.

3.4.1. Aile Birliği: Bu kategoride okul aile birliğinin okula katkı sağlayan çalışmalarının olduğu ve çalışmalarının düzenlemelere uygun olarak yapıldığı yer almaktadır. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Okul aile birliğinin aktif ve faydalı hale getirilmesi gerekmektedir.”

(2004): “Okul çevre ilişkilerinin geliştirildiği, okul aile birliği toplantılarının yapıldığı görülmüştür.”

(2006): “Okul aile birliğinin hesabından para çekme işleminin ilgili yönetmeliğin 19. Maddesi gereği üçlü imza ile çekilmesi, harcamalarda yönetim kurulu kararı alınması ve belli harcamalarda mutlaka en az üç farklı yerden teklif mektubu alınması, okul aile birliği yönetim kurulunun her ay mutakat olarak toplantılarını yapması gerekmektedir.”

3.5. Okul Yönetimi: İşlerin zamanında yapılması, öğrenci kayıt ve gelişim dosyalarının tutulması, personel sicil, not defteri ve devam-devamsızlık defterinin düzenlenmesi, pozitif okul iklimi, öğretmen görüşlerini dikkate alma, öğrenci ve personel kıyafeti ve davranışlarının kurallara uygun olması, eğitim-öğretimin etkililiğinde sınıf ziyaretinin gerekliliği.

İncelenen denetim raporlarına göre okul yönetimine bağlı bazı durumlar olduğu, okulda yapılan resmi yazışmalara, tutulan defterlere ve toplantılara önem verildiği ön plana çıkmaktadır.

3.5.1. İşlerin zamanında yapılması: Bu kategoride okuldaki işlerin genellikle zamanında yapıldığı, işlerin düzenli olarak takip edildiği görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1967): “Yıllık ders dağıtım cetvellerinin zamanında idareye verildiği tespit edilmiştir.”

(2008): “Okulda anılması ve kutlanması gereken önemli gün ve haftalarla ilgili çalışmaların zamanında yapıldığı, günlük yazıların zamanında cevaplandırıldığı görüldü.”

3.5.2. Öğrenci işleri: Bu kategoride okulda öğrencilerle ilgili işlere önem verildiği ve titizlikle üzerinde durulduğuna değinilmiştir. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Öğrenci dosyalarına öğrencilerin sağlık, karakter ve ruhsal durumlarının işlenmesi, kaydı tamamlanan öğrencilerin nüfus ve hüviyet cüzdanlarının iade edilmesi; İlkokullara gönderilen kaydına işaret belgelerine fotoğraf yapıştırılması gerekmektedir.”

(2006): “Öğrencilerin ağırlıklı yılsonu notları ile yılsonu başarı ortalamalarının işlendiği, okullar arası öğrenci nakillerinin usulüne uygun yapıldığı, öğrenci gelişim dosyalarının işlendiği görülmüştür.”

3.5.3. İnsan kaynakları işleri: Bu kategoride okul personeli ile ilgili işler genel olarak usulüne uygun ve düzenli bulunmuştur. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1978): “Öğrenci, öğretmen ve memurlarla ilgili kayıtların mevzuatına uygun olarak yürütüldüğü görülmüştür.”

(2005): “Personel devam devamsızlık defterinde açıklamaların işlenmesi, Aralık ayı için yapılacak fazla ek ders ödemelerinin bir sonraki ay kesilmesi gerekmektedir.”

3.5.4. Okul iklimi: Bu kategoride okuldaki çalışma atmosferinin olumlu bulunmuş ve aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1967): “Öğretmenler arasında ahenk ve samimi bir çalışma havası okulu ziyaretlerimiz esnasında müşahede edilmiştir.”

(2000): “Öğretmenler arasında uyumlu bir çalışma ortamının bulunduğu gözlenmiştir.”

3.5.5. Toplantılar: Bu kategoride okuldaki toplantıların yönetmeliklere uygun ve öğretmenlerin görüşleri ve talepleri dikkate alınarak yapıldığı görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1972): “Öğretmenler kurulunda daha çok öğretmenlerin fikirlerine yer verilmesi; bir önceki toplantıda alınan kararların olumlu ve olumsuz uygulamalarından doğacak sonuçların ele alınıp eleştirilmesi gerekmektedir.”

(2004): “Öğretmenler, zümre öğretmenler ve şube öğretmenler kurulu çalışmalarının mevzuatı doğrultusunda yapılarak kayıtlarının tutulduğu görülmekle birlikte; şube öğretmenler kurul toplantılarının gündemine alınan Yönetmelik maddeleri ile görüşülen konular arasında paralellik sağlanması tavsiyelerimiz ile çalışmalarınızda başarılar dileriz.”

3.5.6. Disiplin: Bu kategoride okulda düzenin sağlanmasına yönelik çalışmaların olduğu görülmüştür. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1967): “Okulun genel disiplini ile öğrencilerin okul içinde ve dışındaki davranışları kılık ve kıyafetleri iyidir.”

(2000): “Öğrencilerin teneffüslerde dersliklere giriş ve çıkışlarında öğrenciliğe yakışır şekilde hareket etmeleri için koridorlarda nöbetçi öğretmenin nöbetlerine özen göstermesi, diğer öğretmenlerin de bunlara yardımcı olması uygun olacaktır.”

3.5.7. Sınıf ziyareti yapma: Bu kategoride okul yönetiminin belirli zamanlarda sınıfları ziyaret etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aşağıda bu raporlardaki bazı müfettiş görüşlerine yer verilmiştir.

(1994): “Okul müdürünün sınıf ziyaretlerini bir plan dahilinde yaparak tespitlerini, tavsiyelerini sınıf ziyaret defterinde toplaması gerekli görülmüştür.”

(1996): “Okul müdürü tarafından sınıf ziyaretleri yapılarak öğretmenlerle ilgili gerekli notların alınması gerekmektedir.”

Bulgular değerlendirildiğinde, denetim sürecinde velilerle hiç görüşme yapılmadığı, görüşlerinin dikkate alınmadığı, sürecin hiçbir boyutunda velilerin yer almadığı görülmektedir.

4. Tartışma ve sonuç

İncelenen denetim raporları fiziki durum, eğitim-öğretim, hesap-aynıyat, okul-çevre ilişkileri ve okul yönetimi olmak üzere beş temaya ayrılmıştır. Fiziki durum ile ilgili önceki yıllarda okulun genel temizliği ve eşyaların temizliği, boyasına daha çok dikkat edilirken, muhtemelen bu problemlerin azaldığını gören denetçilerin son yıllarda tuvaletlerdeki koku ve sıvı sabun olup olmadığı gibi daha ayrıntılı incelemeler yapıldığı görülmüştür. Gökçe (1994) araştırmasında eğitim denetiminin amaçlarından birini, ders amaçlarının gerçekleştirilmesinde okul ve eklentilerinin fiziksel durumunun; (ısı, ışık, nem, kullanım alanı gibi) eğitim ortamına uygunluğunu belirlemek, değerlendirmek, uygun olmayan eğitim ortamının düzenlenmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunmak olarak belirtmiştir. Yıldırım’ın (2009) araştırma bulgusunda ilköğretim okullarının denetim, rehberlik görevlerini yapan ilköğretim müfettişleri okulun bina, tesis ve demirbaşlarının bakımında, kullanımında gerekli önlemleri almaya büyük ölçüde yeterli görmektedirler. Gök ve Gürol’un (2002) araştırmasında wc ve lavabolarda temizlik, ısı ve havalandırmanın yetersiz olduğu saptanmıştır. Şöyle bir öneri getirilmiştir; özellikle sınıflarda, laboratuvar, araç odası, kütüphane, wc ve lavabolarda havalandırmanın, temizliğin, çok amaçlı salon, öğretmen odası ve kantinlerde mekan kullanımı ve temizliğin, wc-lavabolarda da temizlik, su-sabunun yeterli olmasına dikkat edilmelidir. Ünal, Yavuz ve Küçükler’in (2011) araştırmasında ilköğretim müfettişlerinin raporlarındaki önerileri arasında ilköğretim okullarının birçoğunda fiziki yetersizliklerin olduğu, yatırımların yeterli araştırma

yapılmadan plansız biçimde yapıldığı, yakıt ihtiyaçlarının karşılanmadığı yer almaktadır. Ancak İngiltere’de bazı ilkokul ve ortaokulların denetim raporlarında (Ofsted, 2012; 2013) okulun fiziki durumuna ait değerlendirmelerin yer almadığı görülmüştür. Christ The King RC İlkokulu 29-30 Haziran 2010 tarihli denetim raporunda öğrencilerin okulun oyun bölgelerini çok sevdiğini belirtmektedir. Fiziki durum olarak sayılabilecek sadece okulun güvenlik durumu ve oyun alanları ile ilgili incelemeler belirtilmiştir. Türkiye’de ise raporların incelendiği yıllar arasında geçerli olan, MEB Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde (2001) kurum denetiminde incelenecek durumlardan biri fiziki durumdur. Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tarafından yayınlanan İlkokul/Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi’nde (2015) ise eğitim-öğretim faaliyetleri ana başlığı altında eğitim öğretim ortamları alt başlığında okulların fiziki koşullarının yeterlik durumu ele alınmaktadır. Müfettişler yönergede yer aldığı için okulun fiziki durumuna ait göstergeleri incelemek durumunda kalmaktadır. Denetim aynı zamanda ilköğretimin amaçları doğrultusunda yapılmalıdır. MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde (1992) yer alan ilköğretimin amaçlarından biri “Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerini, öncelikle enerjiden ve artık malzemeden savurganlığa kaçmadan yararlanmalarını sağlamak” olarak belirtilmiştir. Müfettişlerin Teftiş yönergesi ve ilköğretimin amaçları doğrultusunda okulun fiziki durumunu incelediği ve raporlarda belirttiği görülmektedir.

Denetim raporlarına göre okulların eğitim-öğretim çalışmalarında derslerle ilgili planların yapılmasına, kullanılan yöntem ve tekniğe, eğitsel kol ve rehberlik çalışmalarına daha çok önem verildiği görülmüştür. Denetimde eğitim öğretim faaliyetlerine önem verilmesinin okulların ve denetimin amacına ulaşmada ciddi bir araç olduğu söylenebilir. Yıldırım’a (2000) göre eğitim ve öğretimi daha iyiye ve mükemmel doğru götürülebileceği için rehberlik yapılması, hizmet içi eğitimi öngörmesi, raporların sicil bozmak veya kusur aramak yerine, daha mükemmel bir eğitim-öğretim için tanzim edilmesi, eksikliklerin farkına varılması açısından önemlidir. Kuzey İrlanda Eğitim ve Öğretim Müfettişliğinin (2013) yayınladığı bir okul denetim raporunda eğitim öğretime çok önem verildiği görülmüştür. Raporda öğrencilere sağlanan öğrenme deneyimleri, ortamları, yöntemleri ve değerlendirmenin genel olarak iyi bulunduğu belirtilmiştir. İngiltere’deki okulların denetim raporlarında daha çok eğitim öğretime odaklanılmıştır. Denetimde öğrenci performansı ve başarıları, becerilerin geliştirilmesi, öğrencilerin bir üst eğitime hazırlanması, öğrenciden yüksek beklentilere sahip olma, olumlu öğrenme ortamı oluşturma, yapıcı dönütler verme, öğretimin kalitesi ve öğretim stratejilerine dikkat edildiği belirtilmiştir (Ofsted, 2013). Raporların incelendiği yıllar arasında geçerli olan, MEB Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde (2001) kurum denetiminde incelenecek durumlardan biri de eğitim ve öğretim durumudur. Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tarafından yayınlanan İlkokul/Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi’nde (2015) ise eğitim-öğretim etkinlikleri başlığı altında incelenmektedir. İncelenen denetim raporlarında da müfettişlerin yönergedeki eğitim ve öğretim durumu içeriğinde yer alan ders planları, sosyal-kültürel-sportif etkinlikler, kol çalışmaları, ders araç gereçleri, kitaplıklar gibi durumlara ayrıntılı olarak yer vermişlerdir. MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde (1992) yer alan ilköğretimin amaçlarında eğitim ve öğretime ilişkin maddeler yer almaktadır. “Buldukları çevrede yapacakları eğitim, kültür ve sosyal etkinliklerle millî kültürün benimsenmesine ve yayılmasına yardımcı olmak; Öğrencinin araç ve gereç kullanma yoluyla sistemli düşünmesini, çalışma alışkanlığı kazanmasını, estetik duygularının gelişmesini, hayal ve yaratıcılık gücünün artmasını sağlamak; Öğrencinin meslekî ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlayarak gelecekteki mesleğini seçmesini kolaylaştırmak” bunlardan birkaçıdır. Müfettişler hem ilköğretimin amaçlarını hem de denetimde inceleyeceği durumları göz önünde bulundurarak denetim yapmaktadırlar.

İncelenen denetim raporlarına göre hesap ve ayniyatla ilgili işlerin genellikle mevzuata uygun yürütüldüğü, demirbaş defterlerinin titizlikle tutulduğu ve koruma derneği çalışmalarının okula katkısının olduğu görülmüştür. İngiltere’de okulların denetim raporlarında ayniyat ile ilgili ifadeler rastlanmamıştır. Ancak Ninelands İlkokulu’nun 13-14 Aralık 2012 tarihli denetim raporunda okul yönetiminin bütçeyi etkili bir şekilde yönettiği ve başarıyı arttırmak için kullanılan öğrenci ödülleriyle yönelik fon hesabı bulundurduğu belirtilmiştir. Raporların incelendiği yıllar arasında geçerli olan,

MEB Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde (2001) kurum denetiminde incelenecek durumlardan biri de hesap-aynıyat durumudur. Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tarafından yayınlanan İlkokul/Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi'nde (2015) ise bu durum mali iş ve işlemler olarak yer almaktadır. Bu açıdan müfettişler, denetim hesap ve aynıyat ile ilgili defterleri, işlemleri ve faaliyetleri dikkatle incelemektedirler. Ayrıca 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununda (MEB, 1961) ilköğretimin gelir giderleri ve planlama olarak bir bölüm bulunmaktadır. Bu kanunda "İlköğretim gelir ve ödenekleri ile ilgili bir hesabın olması" ve "Okul yapım ve onarım ile ilgili standart bina kısımlarının ve okulların gerekli donatım ve gereçleri, okul eşyası ve ders araçlarını vaktinde hazırlamak veya tasarruf sağlamak veya öğrencileri besleme mevzuunu düzenlemek" gibi maddeler yer aldığından müfettişler hesap-aynıyat ile ilgili belgeleri kontrol etmektedirler.

Okul çevre ilişkisi ile ilgili incelenen denetim raporlarına göre okulun çevresi ile ilgilendiği, ilişkilerinin iyi olduğu ve okul aile birliğinin çevre ilişkilerinde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Dündar'a (2005) göre eğitim kurumlarının tüm boyutlarında çevre halkına bilgi verme bir başka ifade ile çevre halkını eğitim hakkında eğitime, okulla çevre arasında var olan ilişkilerin güçlendirilmesi ve yetersiz olan noktaların giderilmesine temel oluşturur. Çelenk'in (2003) araştırmasında okul başarısının ön koşulu okul-aile dayanışması olarak görülmektedir. Araştırma sonucuna göre okul ile ortak program üzerinde görüş birliği içinde düzenli iletişim içinde bulunan, çocuğuna eğitim desteği sağlayan velilerin çocuklarının okul başarılarının daha da yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Etkili yöneticiler, aileler ve toplum ile etkileşim içinde olur. Ailelerin öğrenci öğrenmesine aktif katılımı ile öğrencilerin akademik başarısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (Cotton, 2003). Türkiye'de MEB Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde (2001) kurum denetiminde okul çevre ilişkisi incelenecek ayrı bir durum olarak verilmemiştir. Ancak incelenecek durumların içeriğinde "Okul çevre ilişkileri, okul aile birliği, okul, sınıf ve veli toplantısının yapılması" ifadesinde olduğu gibi okul çevre ilişkilerinin de değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tarafından yayınlanan İlkokul/Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi'nde (2015) ise eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında okul-çevre ilişkilerine yer verilirken, mali iş ve işlemler kapsamında da okul-aile birliğine ayrı yer verilmiştir. İlköğretimin amaçları açısından bakılacak olursa MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde (1992) "Öğrenciyi toplum içindeki rollerini yapan, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen iyi ve mutlu bir vatandaş olarak yetiştirmek; Öğrenciye fert ve toplum meselelerini tanıma, çözüm arama alışkanlığı kazandırma; Öğrenciye sağlıklı yaşamak, ailesinin ve toplumun sağlığı ile çevreyi korumak için gereken bilgi ve alışkanlıkları kazandırmak" gibi okul ve çevre ilişkilerinin olması gerektiğini gösteren maddeler yer almaktadır. İncelenen denetim raporlarından yapılan denetimlerde okul-çevre ilişkilerinde sadece okul aile birliği ile iletişime yer verildiği görülmektedir. Ayrıca İlköğretim Kurumları yönetmeliğinde yer verilen okul çevre ilişkilerine müfettişlerin de dikkate alması önemli görülmektedir. Ancak denetim raporlarında okul çevre ilişkilerine yer verilmesi, okul çevre ilişkilerinin niteliğini yansıtmamaktadır. Örneğin raporlarda okul aile birliğinin daha aktif ve faydalı, toplantılarını zamanında yapması gerektiği gibi genel ifadeler yer almaktadır. Raporlara yansıyan okul çevre ilişkilerinin okullarda gerçek anlamda yapılmasının öğrencilerin bilişsel ve sosyal gelişimlerini destekleyeceği düşünülmektedir. TIMMS (2012) raporuna göre evde öğrencilere göre kaynakların olması, çocuklarla okul öncesi dönemden başlayarak üzerinde rakamların olduğu oyuncaklarla oynaması öğrenci başarısını arttırmaktadır. Barnard'ın (2004) araştırma sonuçlarına göre ailelerin katılımı ile okulu terk etme oranında düşüş ve okulda daha fazla zaman geçirme arasında anlamlı bir ilişki vardır. Sheldon ve Epstein'in (2002) araştırma sonuçlarına göre de okul, aile ve toplum arasında daha fazla bağlantı ve işbirliği oluşturma öğrenme odaklı bir okul iklimi sağlamak ve disiplin olaylarını azaltmaktadır. Araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde aile katılımı olmaksızın eğitimde istenilen hedefe ulaşmanın mümkün olmadığı görülmektedir. Denetim sürecinde velilerin görüşleri neredeyse hiç yer almadığı görülmektedir. Bu süreçte okulun veliler tarafından da değerlendirilmesi okulun zayıf ve güçlü yönlerinin görülmesi açısından daha yararlı olacaktır. İngiltere'de velilerin çocuklarının okulları ile ilgili görüşlerinin online

olarak alındığı bir anket uygulanmaktadır. Müfettişler okulun etkililiği hakkındaki karar verebilmek için kendilerinin topladıkları kanıtlar kadar velilerin görüşlerini de dikkate almaktadır. Öğrencilerin okuldaki mutluluğu, güvenliği, ilerlemesi, öğrenmesi, okulun yönetimi ve çocuğu ile ilgili bilgi alması gibi konularda velilerin görüşlerinin alındığı görülmektedir (Ofsted, 2015).

Denetim raporlarına göre okul yönetimi ile ilgili işlerin zamanında yapılması, öğrenci kayıt ve gelişim dosyalarının tutulması, personel sicil, not defteri ve devam-devamsızlık defterinin düzenlenmesi, pozitif okul iklimi, öğretmen görüşlerini dikkate alma, öğrenci ve personel kılık kıyafeti ve davranışlarının kurallara uygun olması, eğitim-öğretimin etkililiğinde sınıf ziyaretinin gerekliliğine değinildiği görülmüştür. Bruggencate, Luyten, Scheerens ve Slegers'in (2012) araştırma sonuçlarına göre okulların etkililiğinde okul liderleri önemli bir rol oynarlar. Ayrıca okul liderinin davranışları öğrenci çıktılarını doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. İngiltere'de okul denetiminin odak noktalarından biri de okul yönetiminin ve okulda liderliğin kalitesidir. İçeriğinde ise öğrenci ve öğretmenlerden yüksek beklentiler, mesleki gelişim, okulun güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirme, öğrenci öğrenmesi ve ilerlemesini teşvik etme, öğrenci başarısını desteklemede aileler ile bağlantı kurma durumları vardır (Ofsted, 2013). İngiltere'de okul yönetimi ve liderliği, okulun ve öğrencilerin başarısı ve gelişimi açısından incelenmektedir. Raporların incelendiği yıllar arasında geçerli olan, MEB Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde (2001) kurum denetiminde incelenecek durumların arasında büro işleri, öğrenci işleri ve personel işleri vardır. Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tarafından yayınlanan İlkokul/Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi'nde (2015) de yönetim faaliyetleri kapsamında ele alınmıştır. İncelenen denetim raporlarında bu işler okul yönetimi ile ilgili işlerin altında değerlendirilmiştir. Yönergede yer aldığından müfettişler okulları bu açılardan da incelemiş ve raporlarında yer vermiştir. Okulların denetimi, okulun gelişmesine katkı sağlamalıdır (Ehren & Visscher, 2008). Denetim, etkili yönetim ve eğitimde kaliteye ulaşmak için kullanılan bir mekanizmadır. Denetimin etkililiği hem öğretmenler hem de öğrencilerin liderlik stillerini, kişilerarası ilişkilerde daha fazla personel işbirliğini, personel gelişimini, örgütün hedeflere ulaşmasını, kaynak tedarik etmesini, sivil toplum kuruluşlarının daha fazla katılımını ve değerlendirmeyi arttıracaktır (Briggs, 2012). Türkiye'de müfettişlerin okul yönetimini öğretmen ve öğrenci motivasyonunun sağlanması, personel gelişim faaliyetleri, örgütsel adalet uygulamaları ve yetki devri yapılması durumlarına göre de değerlendirmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca şu öneriler getirilmiştir:

- Denetim raporlarında belge kontrolü yapmaktan ziyade denetimin asıl amacı olan eğitim öğretimi iyileştirmeye ağırlık verilmelidir.
- Öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarına değinilmelidir.
- Okul yönetiminin eğitim öğretimi iyileştirmeye yönelik faaliyetleri gözden geçirilmelidir.
- Denetim raporları, önceki raporların tekrarı şeklinde olmamalıdır.
- Denetim sürecinin daha iyi verimli olması için velilerin de görüşleri alınmalıdır.
- İlgili mevzuatla müfettişlere verilen bürokratik görevler azaltılmalıdır.
- Denetim raporları saydam bir şekilde okulun bütün paydaşlarına açık olmalıdır.

Kaynakça

- Açıkalin, Ş. (1992). Müfettişlerin görev beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7,117-123.
- Barnard, W.M. (2004). Parent involvement in elementary school and educational attainment. *Children and Youth Services Review*, 26(1), 39-62.
- Başar, H. (2000). *Eğitim Denetçisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Briggs, F. (2012). Enhancing quality education in Nigerian Unity Schools through effective supervision in a changing environment. *Journal of Education and Vocational Research*, 3(10), 332-335.

- Bruggencate, G.T., Luyten, H., Scheerens, J. & Slegers, P. (2012). Modeling the influence of school leaders on student achievement: How can school leaders make a difference? *Educational Administration Quarterly*, 48(4), 699-732.
- Cotton, K. (2003). *Principals and student achievement*. USA: ASCD.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: okul aile dayanışması. *İlköğretim Online*, 2(2), 28-34.
- Daresh, J. (2001). *Supervision as a proactive leadership*. Long Grove, IL: Waveland.
- Dederling, K. (2015). The same procedure as every time? School inspections and school development in Germany. *Improving Schools*, 18(2) 171–184, Doi: 1365480215585910.
- Denzin, O. & Lincoln, Y. (2003). *Strategies of qualitative inquiry*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dubai Schools Inspection Bureau. (2012-13). *Inspection handbook*. UAE: Dubai.
- Dündar, A. A. (2005). *İlköğretim okullarında yapılan teftişin okul başarısı ve gelişimi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Ehren, M.C.M. & Visscher, A.J. (2008). The relationships between school inspections, school characteristics and school improvement. *British Journal of Educational Studies*, 56(2), 205-227.
- Govinda, R. & Tapan, S. (1999). *Quality education through school-based supervision and support: The case of GSS primary school in Bangladesh*. Paris: UNESCO.
- Gök, H. ve Gürol, M. (2002). Zaman ve ergonomik açıdan ilköğretim okul binalarının kullanım durumu (Elazığ İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 263-273.
- Gökçe, F. (1994). Eğitimde denetimin amaç ve ilkeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 73-78.
- Her Majesty's Inspector of Education [HMIE]. (2011). *Principles of inspection and review*. UK: Scotland.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Eğitim Kanunu [MEB]. (1961). *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 10705.
- Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği [MEB]. (1992). *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 22308.
- Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı İnceleme ve Değerlendirme Biriminin Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönerge (1998). *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 8162.
- Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi [MEB]. (2001). *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2521.
- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı İlkokul/Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi (2015). Ankara.
- Nabhani, M., Bahous, R., & Sabra, H. (2015). Teachers' and Supervisors' Views on Clinical Supervision: A Case Study from Lebanon. *In The Educational Forum*, 79(2), 116-129.
- Olivia, P. F. & Pawlas, G. E. (2001). *Supervision for today's schools (6th ed.)*. New York: John Wiley & Sons.
- Penninckx, M., Vanhoof, J., De Maeyer, S., & Van Petegem, P. (2015). Effects and side effects of Flemish school inspection. *Educational Management Administration & Leadership*, 24, 1-17, Doi: 1741143215570305.
- Sheldon, S.B. & Epstein, J.L. (2002). Improving student behavior and school discipline with family and community involvement. *Education and Urban Society*, 35(1), 4-26.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2006). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Taymaz, H. (2005). *Eğitim sisteminde teftiş- kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Ankara: Pegem Akademi.
- The Dutch Inspectorate of Education. (2012). *The Inspectorate of Education in the Netherlands*. Utrecht: The Netherlands Inspectorate of Education.
- The Education and Training Inspectorate. (2013). *Primary inspection*. Banbridge.
- The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills [Ofsted]. (2015). *Parent View toolkit for schools*. (Ref. No: 150130). UK: England.
- The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills [Ofsted]. (2013). *The framework for school inspection*. (Ref. No: 120100). UK: England.
- The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills [Ofsted]. (2012). *Nineland Primary School inspection report*. (Ref. No: 108873). UK: England.

The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills [Ofsted]. (2010). *Christ The King Rç Primary School inspection report*. (Ref. No: 100450). UK: England.

UNESCO. (2007). *Roles and functions of supervisors*. Paris.

Ünal, A., Yavuz, M. ve Küçükler, E. (2011). İlköğretim müfettişlerinin öğretim yılı sonu raporlarına göre Konya ili eğitim sorunlarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2), 247-276.

Wiles, J. & Bondi, J. (1996) *Supervision: A guide to practice*. Columbus, OH: C. E. Merrill.

Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.

Yıldırım, N. (2000). Sınıf öğretmenlerinin denetimlerinin objektifleştirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, Özel Sayı, 1-8.

Yıldırım, N. (2009). Denetim sürecinde ilköğretim okul müdürlerinin değerlendirilme formu üzerine değerlendirme. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 199-212.

[Extended English Abstract](#)

The real objective of supervision must be in a way to identify the strengths one has and on which one can build (Daresh, 2001). According to Oliva & Pawlas (2001), it is no use asking the question "is supervision necessary" and thinking over this question. The other way to question supervision is to answer the question "can we do without supervisors?". Supervisors are those who satisfy a need in the current educational structure and struggle to achieve a specific goal (Oliva & Pawlas, 2001). On one hand, supervision identifies the current situation. On the other hand, it would be wrong if educational institutions gave up the supervision practices and supervisors given that supervision is a field of activity that aims to improve the institutions and the staff. Supervisors are entirely responsible for the quality of the running of the school and they are expected take six basic roles: the role of school principal, the role of primary school teacher, the role of a guide and an advisor to the teacher, the connecting role among school, society and the administration, the basic organizer of the running of the school, the role of the administrator and academic planner (Govinda & Tapan, 1999). The roles of supervisors vary according to the regions and countries. In our country, supervisors arrange a supervision communicate to stick on supervision notebook upon completing their supervisory activities. It is assumed that supervision communicates will provide an insight into the understanding of how the issues put forward by supervisors change within the process, which problems are put on the agenda depending on the years and how the changes in Turkish education system are reflected in supervision reports. For this reason, it is the purpose of this study to evaluate the supervision reports written by the primary school supervisors based on their supervisory practices in a primary school.

In this study, as one of the qualitative research designs, case study design was used and steps of the case study were followed. Firstly, the case was limited to one school. Supervision reports were determined as the research fact. In the phase of searching for the data set, the supervision notebooks of the school were examined. Following the examinations, findings were set and in the light of these findings set, comments and conclusions were made. The study group is comprised of the supervision reports of a primary school in Meram district in Konya which was a secondary school before 1997. The data in the research were collected through document review, which is one of the qualitative research techniques. Document review is the systematic investigation of the available records or documents as the data source. Documents in this study consist of the reports written by the supervisors between the years of 1965-2008.

The data collected through the reports were analyzed with the content analysis method. Initially, reports written by the supervisors between 1965 – 2008 were arranged, and then each report was

coded according to the year when it was written. The reports coded were divided into themes through content analysis. In order to establish validity for the results, the data were elaborately reported and the way the results were achieved were explained in detail. With the aim to provide reliability for the research, the supervision reports were evaluated by the researchers separately and the themes and categories which were agreed upon were included.

According to the results of the analysis, supervision reports were divided into five themes; physical condition, education-instruction, account-belongings, school-environment relationship and school management. In the supervision reports examined, as to the theme of physical condition it was highlighted that measures should be taken regarding civil defense and that physical conditions are favorable in general. While the supervisors paid more attention to the cleanliness and the paint work of the school and the goods in the previous years, in recent years their attention has been shifted to such particular concerns as the existence of any smell and liquid soap in schools possibly due to the fact that the previous problems have diminished. With regard to the theme of education-instruction, it was stated that plans of schools should rather focus on lessons and that more importance was attached to the techniques and methods employed and they were found positive in general. It will not be wrong to say that supervision that mainly centers on educational and instructional activities makes it easy for schools and supervisory activities to achieve their goals. In the theme of account-belongings, affairs related with account and belongings were generally carried out in accordance with the regulations. With respect to the theme of school-environment relationship, it was noted that the school was connected with the environment and that good relationships were established between the school and environment. Regarding the theme of school management, it was highlighted that there were some specific cases related with school administration. Also it was understood that weight was given to official correspondences in school, the accounts kept and meetings. Supervision must contribute to the improving of schools (Ehren & Visscher, 2008). Supervision is a mechanism that is used in order to reach a certain quality in effective management and education. The efficiency of supervision will help to promote leadership styles of students and teachers, more collaboration in interpersonal relationships, staff development, achievement of goals by organizations, resource procurement, more participation of non-governmental organizations and evaluation (Briggs, 2012). It is speculated that it will also be worthwhile to examine if supervisors in Turkey evaluate school management in terms of such conditions as promoting motivation for students and teachers, staff developments facilities, organizational justice applications and transfer of authority. Moreover, the following suggestions are made:

- Rather than check documents in supervision reports, priority must be given to improving education and instruction, which is the main concern of supervision.
- Teachers' professional development needs must be addressed.
- Activities of school management regarding educational and instructional improvement must be scrutinized.
- Supervision reports should not be in the rewritten forms of the previous reports.
- Parents views should be taken to have a better efficiency of the supervision process.
- Bureaucratic duties assigned to supervisors through the related regulations must be relieved.
- Supervision reports must be accessible to all of the school stakeholders transparently.